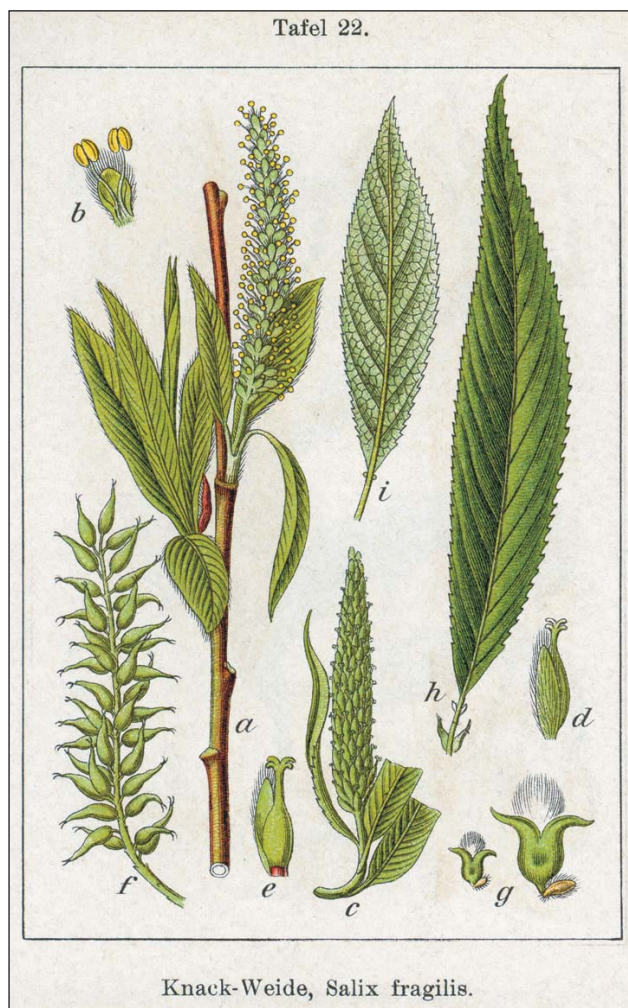

A TÖRÉKENY FŰZ (*SALIX FRAGILIS* L.)

BOTANIKAI JELLEMZÉS

1. kép. Részlet egy XIX. századi botanikai műből

Nevezéktana

Tudományos nemzetségneve (*Salix*) a rómaiaknál a füzetket jelentette. Ezt az elnevezést egyesek a kelta *sal* (közel) és *lis* (víz) szóösszetételből eredtetik, mely élőhelyükre utal. Mások a latin *salio*, *-ire* = ugrani, fölhágni, növekedni szóból származtatják, mely nevet e fajok gyors növekedésével magyarázzák. Tudományos fajneve (*fragilis*) szintén latin eredetű és „törékeny” jelentésű, utalván egyik legsajátosabb bélyegére. E tulajdonsága az, ami alapján a legtöbb európai nyelvben is megnevezésre került (pl. angol: crack willow, német: Bruch-Weide, francia: saule fragile, horvát: krkha vrba, olasz: salice fragile, spanyol: sauce frágil). A jelenleg és a korábban használt magyar neve (csörögfüz) is ezt a sajátos bélyegét őrzi.

Elterjedése

Természetes elterjedési területét ma már nehéz egyértelműen megrajzolni, ugyanis régóta kiterjedten ültetik, valamint a később részlete-

zett hibridtől (*Salix x rubens*) való lehatárolás eléggé problematikus. Jelenlegi elterjedési területe Európa jelentős részét és Nyugat-Ázsiát fedi le. A Mediterráneumban és az Alpokban javarészt csak ültetett egyedei és elvadulásai ismertek, ugyancsak ez tapasztalható Skandinávia déli részén is, ahol 1850 után bukkant csak fel. Benyomul viszont a Brit-szigetekre, s keleten pedig egészen az Altáj-hegységig jut el. A fajt betelepítették Észak-Amerika keleti felébe és Új-Zélandra is, ahol aztán elvadult.

Előfordulása

A Kárpát-medencében a patak- és folyóvölgyek jellemző kísérő faja, pontos előfordulási adatokkal azonban nem rendelkezünk. Ennek egyik oka, hogy ritkán bukkán föl olyan mennyiségben, amit üzemterveink már nyilvántartanak, illetve a berki fűztől (*S. x rubens*) a gyakorlat nem különíti el. Egyes vélekedések és terepi tapasztalatok alapján a középhegységekben és többnyire a dombvidékeken is „tisza” formában, a sík vidékeken viszont javarészt „hibrid” formában jelenik meg.

Közép-Európa hegységeiben átlagosan 800 méter tengerszint feletti magasságig emelkedik. Sok helyütt antropogén (emberi tevékenység hatására tapasztalható) előfordulásait Fekete Lajos és Blattny Tibor 1913-ban megjelent nagyszabású munkájából (Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén) vett idézet is igazolja: „A tótajkú lakosság gyakran telepíti rétekre határfakul, s juhaklok, kaszálókon elszórt szénapajták mellé 1000 méteren felüli magasságokban is.”

2. kép. Folyóvölgyek jellemző kísérő faja

Alaktana

Általában 15, ritkán 20 méter magasságig megnövő, széles lombkoronájú, rövid és gyakran görbe törzsű fafaj. A fehér fűztől – mely jóval nagyobb magasságokat érhet el – habitus alapján is

megkülönböztethető. A törékeny fűz ágai közel vízszintesen állnak, gallyai és hajtásai többé-kevésbé derékszögben állnak el, ezért is nevelhet e faj széles lombkoronát. Ezzel szemben a fehér fűz ágai fölfelé török, gallyai és hajtásai hegyesszögben állnak, koronája keskenyebb. A törékeny fűz koronájára jellemző, hogy erős ágak által tartott részkoronákra esik szét, az idősebb példányok levelei a fellazult korona felületére csoportosulnak, a belső részokről szinte hiányoznak. Ennek oka, hogy csak a gallyak csúcsa táján lévő hajtások maradnak meg, az alsók lehullanak. A törékeny fűz névadó jellegzetessége, hogy hajtásai és gallyai az eredési helyeken könnyen, pattanva törnek, a szélviharak a koronát ezért erőteljesen megtépáztatják. E tulajdonsága miatt koronája lazább felépítésű, mint a hajlékony hajtással és gallyal rendelkező fehér fűzé. A törékenységen túl a másik jellemző bélyeg a hajtásrendszer teljes kopaszsága.

Huzamosabb ideig vízben álló idősebb törzseken nagyon sok járulékos gyökér törhet elő, amelyek szakállszerűen lógnak a vízbe. Kiodvasodó faegyedekben belül is fejlődhetnek gyökerek. A fehér fűzzel ellentétben vízhajtás-képzésre nem hajlamos.

A törékeny fűzre jellemző durva, hosszant repedezett kéregképzés már a fiatal ágaknál és törzsrészeknél megfigyelhető, az ötödik évben már repedezik a kéreg. A fehér fűznél ez csak a tizedik évben következik be. Ezért a törékeny fűznél a vékonyabb ágak java része durva kéreggel fedett, míg a fehér fűznél az erős, vastag ágak nagy része sima kéreggel borított.

Az alsó harmadában legszélesebb levelek széle fűrészkes, ahol a fűrészfogak öbleiben elálló mirigyeket láthatunk. A levélfonákon viasz kiválás miatt kékesfehér bevonat jelenik meg. A levélnyelen, a váll közelében 1(2) pár mirigyszemölcs is van. Korán, a zselnicemeggyel együtt lombosodik,

3. kép. Porzós virágzatok

színeződés nélkül, zölden hullatja lombját, levelei a földön feketésbarnára váltanak.

Fűzeres felépítésű, különmemű virágzatai leveles törpehajtások csúcsán fejlődnek. Töről jól sarjad, így többtörzsű egyedei sem ritkák, letörő vesszeje, gallya az áradások utáni hordalékkal betemetve meggyökeresedhet. Életkora a 70-80 évet ritkán lépi túl, gyakran esik törzskorhadás áldozatul.

Élőhelye

4. kép. Az ideális élőhely

A hűvös nyarú területek fűzfaja. Magas fényigényét a fent részletezett fellazult lombkorona is igazolja. A patak- és folyóvölgyek leginkább mészes öntéstalajain találjuk, a kötött és a talajvíz által nem befolyásolt talajokat jobban tolerálja, mint a fehér fűz. A patak menti égerligetek és a folyó menti fűz-nyár (puhafás) ligeterdők jellemző elegyfája, olykor a bokorfüzesekben is fölverődik.

Változatossága

A fehér fűzzel alkotott (*S. x rubens*) hibridje a berki fűz, mely a leggyakoribb fűzhibrid Európában, s az eddigi tapasztalatok alapján sokkal gyakoribb hazánkban, mint maga a törékeny fűz.

TERMŐHELYI IGÉNY

Klímaigénye

A patakok mentén gyakran elegyetlen állományokat alkot, ezzel szemben a folyók mentén a fehér fűzzel (*Salix alba*) együtt fordul elő. Hazánkban mindenütt megtalálható, de a Tisza és a Balaton partján gyakrabban szembe tűnnek állományai. A törékeny fűz elterjedési területe alapján elsősorban a kontinentális klímájú területek fafaja. Szélsőséges éghajlat mellett is megél, így a hideget és a

meleget is jól tűri. Jobban elviseli a fagyot, mint a fehér fűz, fagyálló. Nagy a hő- és a fényigénye.

Hidrológiai igénye

A törékeny fűz, mint a patakok és folyók közvetlen közelében élő faj, igényli a talajból származó többletvizet. A hosszabb elöntéseket kevésbé tűri, mint a fehér fűz. Elsősorban a felszínig nedves és az állandó vízhatású termőhelyeken, az árterek közepmély és mély fekvésű részein található meg, ahol az elöntés hossza általában eléri az egy hónapot. Az ennél mélyebben elhelyezkedő, nagyon mély fekvésű ártéri területeken elsősorban a mandulafűzzel, a kosárkötő fűzzel és a csigolyafűzzel találkozhatunk. A fehér fűz és a törékeny fűz állományok a középvízszintnél magasabban fekvő területeken található. Itt az év nagy részében gyökerük eléri a talajvizet, illetve a talajvíz felett található úgynevezett kapilláris zónát, ahol a növekedéséhez megfelelő mennyiségű víz áll rendelkezésére. A törékeny fűz jobban elviseli a talaj időszakos kiszáradását, mint a fehér fűz.

Talajigénye

A törékeny fűz az üde, mély, laza, savanyú-gyengén savanyú öntéstalajokon tenyészik. Folyók és patakok mentén a rendszeresen elöntött területeken található meg. Ezek a részek a víz ismétlődően rak le nagy szervesanyag-tartalmú, különböző szemcse-összetételű hordalékot. Ennek megfelelően a talajfejlődés gátolt, nem alakulhat ki humuszos szint, ezeket a talajokat nevezzük nyers öntéstalajoknak. Termőképességüket, így a törékeny fűznek való alkalmasságukat alapvetően a talajvíz közelsége, a talaj egyes rétegeinek szemcse-összetétele és mésztartalma határozza meg. Míg a Duna mentén nagy mésztartalmú nyers öntéstalajokkal találkozunk, addig a Tisza partján semleges, gyengén savanyú kémhatásúak az öntéstalajok.

A törékeny fűz másik termőhelye a hegy- és dombvidéki patakok mente, ahol elsősorban különböző lejtőhordalék, illetve öntés talajokon található meg. Ebben az esetben is különféle rétegek rakódnak egymásra, amelyet az erózió, illetve a vízfolyás hordott oda. Ezek a termőhelyeken is igen fontos a talaj megfelelő vízellátottsága.

Találkozhatunk törékeny fűz állományokkal réti talajok, illetve láptalajok különböző típusain is. Az ilyen területek általában a törékeny fűznek megfelelő vízellátottsággal rendelkeznek. Előfordulnak – elsősorban telepített – törékeny fűz állományok a vízállásos, pangó vizes szikeseken is,

mivel a törékeny fűz a levegőtlen körülményeket is tűri. A törékeny fűz a talajok fizikai féleségével szemben nem igényes, így előfordul a kavics talajoktól kezdve, a homok és a vályog talajokon át az agyag talajokig. Általában jobban elviseli a kötött talajokat, mint a fehér fűz.

ERDŐMŰVELÉSI TULAJDONSÁGOK

A tok termésében lévő apró magvak 4-6 hét alatt érnek be. A magvak általában a szél útján terjednek, azonban sok esetben a víz is jelentősen hozzájárul a magvak terjesztéséhez. Természetes körülmények között a maghullás május végén, június elején következik be.

5. kép. A bolybos fűzérés termés

Ezermagtömege: 90-100 mg. Az állományban lévő fák magtermő kora 8-15 év, míg szabadállásban általában 5-8 év. A sarjak már jóval előbb, akár 2-3 éves korban is hoznak virágokat.

Gyors növekedésű, pionír jellegű faj, mely az első években 70-80 cm-t is nő. Megfelelő talajnedvességi viszonyok között ásványi talajfelszínen magról nagyon jól újul; a földre hullott, érett magvak 12-24 óra alatt kicsíráznak.

A törékeny fűz szaporítása leggyakrabban fás dugvánnyal történik 20-25 cm-es dugványhossz mellett a törékeny fűz esetében 8 mm-es felső átmérő a legideálisabb. Európa számos országában elterjedt a törékeny fűz vegetatív szaporításánál a karódugvány használata. Ez 2-3 méter hosszúságú két- vagy többéves hajtást jelent, maximum 4 cm-es csúcsátmérővel. A dugványozásra legalkalmasabb időszak az őszi, de ha ez nem lehetséges, akkor legkésőbb március végére a dugványnak a földben kell lennie.

A törékeny fűzet nemcsak erdősítésekben lehet jól alkalmazni, hanem kiváló alkalmazkodó és túlélőképessége következtében, mint pionír, fényigényes faj jelentős szerepe van (lehet) az élőhely-rekonstrukciónál, tájrendezéseknél is.

KÓROKOZÓK

Kórokozói nagyrészt azonosak a fehér fűzön és egyéb fűz fajokon is megjelenő szervezetekkel. A megbetegített szervek és szövetek szerint csoportosítva vesszük számba a törékeny fűzön előforduló leggyakoribb kórokozókat.

Levél- és hajtáskórokozók

A törékeny fűz levelein hazánkban gyakori kórokozó a *Drepanopeziza salicis* tömlősgomba.

6. kép. *Drepanopeziza salicis* okozta foltosodás

Sötétbarna, apró, összefolyó levélfoltokat okoz, amelyek a levéllemez színén figyelhetők meg. A betegség következménye korai lombhullás, amelynek mértéke az egyes években változó. A fűzekre specializálódott levél- és hajtáskórokozó a *Glomerella miyabeana*. Mindegyik fűz fajon előfordul. A leveleken és a fiatal hajtásokon nekrotikus foltokat okoz. A gomba támadása következtében a hajtásvégek elszáradnak, a levelek idő előtt lehullnak. Nyárok és fűzek levél- és hajtásbetegségét okozó további tömlősgombák a *Venturia* fajok. A levélrozsdat okozó *Melampsora* fajok közül a törékeny fűzön leginkább a *Melampsora allii-fragilis* és *M. galanthi-fragilis* rozsdagombák fordulnak elő. A betegség következménye korai lombsárgulás és lombhullás.

Kéregben, fastestben élő kórokozók

Az *Erwinia salicis* baktérium faj a fűzek faszövetében él, a hajtások hervadását, a fák száradását

okozza. Elsősorban a fertőzött, de tünetmentes vegetatív szaporítóanyaggal terjed, illetve xylofág rovarok is átvihetik egyik fáról a másikra. A betegség tünetei lombfakadást követően jelentkeznek, a hajtások hervadnak, elszáradnak, majd az egész fa elpusztul. Jellemző tünet a fás részek sötétszürke elszíneződése, ami a vágáslapokon feltűnő foltokban figyelhető meg. Fűzkultúrákban a betegséget a fertőzésmentes szaporítóanyag alkalmazásával lehet megelőzni. A fűzek, így a törékeny fűz kérgében is *Valsa* és *Cryptodiaporthe* tömlősgomba fajok okoznak hánccsnekrózt. A vesszők, ágak kérgének foltos elhalását idézik elő, különösen stressztényezők (fagy, aszály) hatását követően.

Törzs és tőkorkorhasztó gombák

A törékeny fűzön számos tő- és törzskorhasztó bazídiumos gomba fordul elő. A leggyakoribbak

7. kép. Óriás lakkostapló (*Ganoderma resinaceum*) termőteste

között említhetjük az évelő termőtestű, fehérkorhasztó parázstaplót (*Phellinus igniarius*) és az egyéves termőtestű, barna korhasztó sárga gévagombát (*Laetiporus sulphureus*). Gyakorik továbbá a sokgazdás bükktapló (*Fomes fomentarius*), a fűzek és nyárok faanyagán élő ánizstapló (*Trametes suaveolens*), mindkettő fehérkorhasztó. A szintén fehérkorhasztó *Ganoderma* fajok közül idős fűzfák tövén az óriás lakkostaplóval (*G. resinaceum*) és a vastagkergű taplóval (*G. adspersum*) találkozhatunk. A kalapos gombák közül a tőkegombák (*Pholiota*), valamint a kései laskagomba (*Pleurotus ostreatus*) fertőzik sebszaporítóanyagként a törzseket.

A törzskorhasztó gombák tevékenysége következtében az idős fűz törzsek kioldódnak. Legyengült faegyedek gyökérzetét a gyűrűs tuskógomba (*Armillaria* fajok) támadhatja meg, előbb-utóbb a fák pusztulását okozva. A fűzek elhalt faanyagát, tuskóit számos szaprotróf taplógomba faj korhasztja.

KÁROSÍTÓI

A törékeny fűz rovarvilága nagy hasonlóságot mutat a többi közeli rokon fűzfélével, de még a távolabbi rokon nyárákkal is. Az előforduló rovarok nagyon ritkán (talán csak anyatelepeken) okozhatják a gazdanövény pusztulását. A törékeny fűz jelenléte azonban jelentős mértékben hozzájárul a hazai puhafás ligeterdők ízeltlábú faunájának gazdagságához.

Lombozaton és hajtáson előforduló fajok:

8. kép. Négy pettyes zömökbogár (*Cryptoccephalus bipunctatus*)

A levélbogarakra jellemző, hogy kezdetben csak hámozgatják a leveleket, csak a fejlettebb állcstádiumok és a nemzők képesek a levéllemezt teljes egészében elfogyasztani. Ha elfogy a lombozat, meg-rágják a friss hajtások kérget is. A levelészek közül a *Chrysomela* (régebbi nevükön *Melasoma*) fajok a leggyakoribbak. A levelészek között inkább különleges életmódja miatt ismert faj a négy pettyes zömökbogár (*Cryptoccephalus bipunctatus*). A nemző maga lombfogyasztó, anyatelepeken akár jelentékeny kárt is okozhat. Az álca ellenben a talaj felső szintjében él, ott elpusztult növényi részekkel (például a gazdanövény lehullott leveleivel) táplálkozik.

A leveleken gyönyörű hernyókkal is találkozhatunk. Az egyik legszebb képviselőjük a nagy púposzövő (*Cerura vinula*) hernyója. Ez a nyáron és fűzeken egyaránt előforduló faj a hazai puhafás ligeterdők tipikus faja.

A nyár gyapjaslepke (*Leucoma (Stilpnotia) salicis*) bár igen közeli rokonságban van a „rossz hírről” gyapjaslepkevel, kártétele igen ritkán figyelhető meg. A hátukon fehér foltokkal tarkított hernyók nyarasokban, fűzesekben mindig jelen vannak. Szintén szép hernyója van a zezugos púposzövőnek (*Notodontia ziczac*), amely kárt nem okoz ugyan, de a puhafás ligeterdők fűzfáinak jellegzetes faja.

A vékony, egy-két éves hajtáson nagyon nagy számú kabócával találkozhatunk. A szívogatásuk helyén a vesszők felrepednek, megvastagodnak

9. kép. Nyár gyapjaslepke hernyója (*Leucoma (Stilpnotia) salicis*)

és többnyire el is törnek. Gondot elsősorban fűztelepeken okozhatnak, ahol a vesszőkihozatal jelentős mértékben visszaesik károsításuk eredményeképp. A piros-fekete színezete miatt sokkal szembetűnőbb közeli rokon *Cercopis kabóca* fajok esetenként okozhatnak kárt is.

Szintén a hajtásokon, de már a 2-3 éves, ujjnyi vastag ágakon találkozhatunk a buzogányos levéldarázs (*Cimbex femorata*) nemzójének rágásképevel. A kikelt nemzők a friss hajtások kérget körberágják, ahol az megduzzad és gyakran el is törrik. Az állhernyók a gazdanövény leveleit fogyasztják, de ez többnyire jelentéktelen.

A gubacsképzők közül ki kell emelni a gubacsatkákat, mely csoport két nemzetségének (*Aceria* és *Vasates*) több faja is okoz különböző alakú gubacsokat a törékeny fűz levelein és fiatal hajtásain. A gubacsszúnyogok *Rhabdophaga* (régebbi nevén *Helicomyia*) nemzetség néhány faja megtámadhatják a rügyeket, hajtásokat, kérget. A gubacsdarazsak (*Pontania* fajok) a leveleket károsítják.

Kéregben, fában és a gyökfőben

A nagy nyárfacincér (*Anaera (Saperda) carcharias*) előfordul ugyan fűzfák törzsének alsó harmadában is, de sokkal gyakoribb a fő fafaj nyárféléken. Erősebb kötődést mutat a fűzfákhoz a takácscincér (*Lamia textor*) és a pézsmacincér (*Aromia moschata*). Kifejezetten az öreg, többször nyesett, és ennek megfelelően már többnyire korhadásnak indult, odvas fűzfák ritka bogárfaja a remetebogár (*Osmoderma eremita*), amely fokozottan védett, és a nemzeti biodiverzitás-monitorozó rendszerben is megemlített faj.

Kifejezetten a fűzek tövi részéhez kötődik a négy pettyes fűzormányos (*Lepyrus palustris*). Főként anyatelepeken jelentkezik károsítóként, de jelen van valamennyi fűzes területünkön.

10. kép. Pézsmacincér (*Aromia moscbata*)

Hasonló életmódú, bár nem kötődik annyira a fák tövi részéhez a tarka égerormányos (*Cryptorhynchus lapathi*). Álcája a fatestben fejlődik ki, míg a nemzők elsősorban a vesszőkön végrehajtott rágásukkal (ágak kérgének körberágásával) jelentékeny kárt is okozhatnak. Szintén a fák tövi részén találkozhatunk a nagy farontólepke (*Cossus cossus*) hernyójának kárképével. Menetei hasonlóak a nagy nyárfacincér álcameneteihez, de a hernyó folyamatosan eltávolítja a rágcsálékot a menetekből, ami a fa tövében összegyűlik. Jellemző még a friss rágcsálék enyhe ecet szaga is.

KULTÚRTÖRTÉNETI, KERTÉSZETI ÉS TÁJI VONATKOZÁSOK

Mítoszok

– Varázsfű, boszorkányfű, halálfa- így hívta a füzeket a néphit. Csaknem hihetetlen, ha e végtelen gazdag nemzetség legjellemzőbb fajai, a fehér fűz és a törékeny fűz légiesen finom, lágyan hajladozó ágaira és a tavaszi zsendülés sárga színeire gondolunk. De kellemes a puha barkák érintése, a kosárfűz üde sárga vesszőinek látványa is. Honnan hát e tragikus szimbolika? Minden bizonnyal a botolófüzek ködös őszutókon párába vessző, égbe meredő vesszőinek boszorkányok képét idéző sziluettje okán. A mitológiában azonban összekapcsolódik az újjászületéssel is, hiszen élet, halál és újjászületés a folyamatos életkörben, a „körkörös időben” nem elválasztható. JANKOVICS MARCELL több helyütt említi a fűz szerepét a mítoszokban. Babilonban a megújuló természetet Tamnúz isten képében tisztelték és alakját a tamariskusszal, a fűzzel és a fűvel kapcsolták össze. Az antikvitásban a halál- és holdistennők szent fája volt, valamint a Múzsáké, akiknek lakhelye, a Fűzfák he-

gye, a Helikon volt. Talán erre a kapcsolatra vezethető vissza a „fűzfapoéta” megnevezés is.

Az angol és német hiedelemvilágban is megjelent a fűz, mint a boszorkányok és a tündérek fája. Boszorkányseprűnek nevezték a fűzfavesszővel körbefont kőrifanyelű nyírfaseprőt. A palóc lányok által vízbe hajított, vagy elégetett 'kiszebábut', 'banyát', vagy 'villót', fűzfaágakból fonták. Ezt a jelentéstartalmat a fűz angol (willow), holland (vila) és német (Weide) nevéből levezetett teker, fon (well, wicked, wicker) és a boszorkány (wich) szavakkal hozzák összefüggésbe. A tavasszal készült bábú, a fent említett villó, pántlikákkal díszített fűzfaág, a megújult föld jelképe. A lányok az esti litánia után jártak villózni a húsvéti ünnepkör szertartása szerint. Virágvasárnap meg is szentelték a villót, ez a fűzbarkaszentelés ma is élő szokása. A következő év hamvazószerdáján azután a szentelt barka hamvával hamvazkodtak.

A füzek hagyományos és új hasznai

A fűz a **gyógyításban** igen fontos szerepet kapott az írott történelem legkorábbi századai óta. Már a Kr. előtti 7. századból vannak adatok a szalicin gyógyászati felhasználására. Számos vonatkozó publikáció a szalicintartalmú fűzfakérget az aszpirin természetes elődjeként említi, amelyet már a folyó menti kultúrákban is láz- és fájdalomcsillapításra használtak. A fűzfáknak elsősorban hosszú, vékony és igen állékony, rugalmas vesszőit hasznosítják régóta **kosárfonásra** és más használati cikkek készítésére. Elsősorban a kosárfűz a *Salix viminalis*, de a fehér fűz és törékeny fűz vesszői is alkalmasak e célra. Ha az évente hosszúra növekvő vesszőket a törzs korona-elágazásánál vágják le, ez a botolás. A botoló füzek a vízjárta vidékeken és a vízfolyások partjai mentén jellegzetes karakteradó tájelemek. Napjainkban a füzeket gyors növekedésük miatt **energiaültetvényeken** is telepítik. A fűzfa **mérnökbiológiai** hasznosítása a gyors és biztos gyökerező-képességének köszönhető. Az összefonott fűzvesszők végeit a földbe szúrva, azok meggyökeresednek, és élő hálóként védik a talajt a lemosódástól. Elsősorban rézsűkön és vízmosások megkötésénél, vízpartokon alkalmazzák. A mérnökbiológiai alkalmazás továbbfejlesztéséből alakult ki a füzek talán legkevésbé ismert hasznosítási módja, a **fűzépítészet**. Hazánkban a Págony Tájépítész Iroda készített több fűz-építményt, amelyek az organikus építészet és kertépítészet átmenetének és összefonódásának gyönyörű példái.

A tájgazdálkodás és a fenntartható fejlődés egy apró, de nem jelentéktelen, mintaértékű mozzana-

ta a kosárfonás, mely a helyi, természetes anyagok helyi munkaerővel való feldolgozásának, hasznosításának példája. Gondoljunk csak bele, milyen különbség van egy fonott kosár és egy műanyagzacskó, vagy egy műanyagtál között használhatóságban, tartósságban, környezeti hatásban, igényességben és szépségben.

Földrajzi nevek, táji vonatkozások

A Földrajzi Nevek Etimológiai Szótárában számos földrajzi nevet találunk, amelyek a fűzfák, gyakori előfordulására, füzesekre utalnak. Ilyenek Füzesabony (Heves megye), Balatonfűzfő (Veszprém megye), Rábafüzes (Vas megye), Fűzvölgy

(Zala megye), Füzes puszta (Bács-Kiskun megye). Fűzfákkal szegélyezett vízfolyásból származtatható a Fűztű megnevezés, amelyben a tő, a vízfolyás legalsó részét jelenti. A Zemplén megyei Füzér településnév is ez utóbbi példája, GYÖRFFY szerint a fűzzel benőtt ér volt a névadó. Füzesgyarmat a Berettyó és a Sebes-Körös között elterülő füzes berkekkel kapcsolatos.

A hazai famatuzsálemek adatbázisában mindössze három törékeny fűz szerepel. Az idős példányok az adatbázis szerint rossz egészségi állapotúak. Villámsújtotta a Soponya-Kálózon található egyed, töredező ágú a vajtai és odvas, száradó a mezőhegyesi példány.

11. kép. Idős törékeny fűzek

AZ ÉV FÁJA – 2008 – A TÖRÉKENY FŰZ (*SALIX FRAGILIS* L.)

A kiadványt DR. BARTHA DÉNES, DR. BIDLÓ ANDRÁS, DR. FRANK NORBERT, DR. HEIL BÁLINT, DR. KONKOLY GYURÓ ÉVA, DR. KOVÁCS GÁBOR, DR. LAKATOS FERENC, DR. SZABÓ ILONA írásai alapján összeállította:

DR. BARTHA DÉNES, ORMOS BALÁZS, BÚS MÁRIA,

A fényképeket DR. BARTHA DÉNES, DR. SZABÓ ILONA, VIDÉKI RÓBERT és BÖRCsök ZOLTÁN készítette.

A kiadvány megjelentetését az Országos Erdészeti Egyesület támogatta.

